

Zo is ook iedere verdere poging tot beschrijving en verklaring vruchteloos, en slechts degene die deze ervaring heeft ondergaan is in staat haar werkelijk bestaan te beseffen en er getuigenis van af te leggen (C.G.Jung).

DEEL 1 – HET LEGE MIDDEN

Inleiding

Kent u de sage van de Moorhei? Luister dan! Eens nodigde Karel de Grote 6 zijner rijksgroten ten hove op een heerlijk maal. Alle tafelgerei schitterde van goud en edelstenen en de gasten roemden om strijd de schatten van hun heer. Maar de koning riep mistroostig uit: ‘Wat baat mij alle glans rondom? Het schoonste kleinood ontbreekt me nog steeds. Dat heeft een vreselijke reus uit Morenland, die rondzwerft in de bossen tussen Aken en de Maas en dat schittert met schoner pracht dan de zon. En nauw hadden de 6 machtige helden de klacht van hun heer vernomen, of ze gordden hun wapenuitrusting aan om de reus te doden en de parel te bemachtigen voor hun heer en koning.

Milon van Anglant was ook onder hen. Bij het afscheid smeekte zijn zoon Roland, in wien de heldenaard reeds wakker was: ‘Och vader, neem

mij toch mee! Ben ik nog te jong voor de strijd met de Moorenreus, ik wil dan tenminste uw speer en schild dragen.' En de vader was trots op zijn moedige zoon en nam hem mee. Lange dagen zochten ze vergeefs. Ze doorliepen de wouden reeds van de Ardennen naar het noorden. De vierde dag bij het vallen van de avond rustten zij bij een beek, daar, waar de heuvels eindigden en de bossen nederdalen in de vlakte. Moe en half teleurgesteld viel Milon in een diepe slaap. Roland waakte aan zijn zijde en staarde mijmerend naar de opkomende maan boven de toppen van beuken en dennen op de heuvels. Maar wat was dat? Een licht feller dan het flikkeren van de bliksem flitste tussen de stammen van het donkere woud en herten en reeën vloden verschrikt ijlings heen. Het was de Moorenreus, die daar daalde van de heuvels en de parel in zijn schild schoot glansden uit naar alle kant.

Zou hij zijn vader wekken uit zijn zoete slaap? Neen, dat niet. Snel wierp hij de wapens om, besteeg zijn vaders paard en reed de reus tegemoet. Vreselijk was het treffen. Over en weer wisselden de forse landsstoten snel en fel. De planten en heesters en bomen, die de reus met zijn betoverd wapen aanraakte, ze stierven alle plotseling weg, maar ook Roland was geweldig in de strijd. Een onweerstaanbare weerlichtsnelle

stoor met zijn speer en zieltogend rolde de schrik van de wouden tussen Aken en de Maas op de omgewoelde grond. Maar ook Roland was doodmoe. Bloederig zweet drupte van zijn trillend lichaam. Snel brak hij het kleinoed uit het schild en verborg het in zijn kleet. Dan ijlde hij naar een dichtbijgelegen bron, waste het bloed van kleren en wapens en keerde terug naar zijn slapende vader of er niets gebeurd was. Bij het eerste morgenkrieken werd deze verschrikt wakker en riep: 'Waak op, Roland, waak op, snel mijn lans en schild en zoeken we de reus!' Met geen woord repte Roland van wat er was gebeurd en zwijgend liep hij achter zijn vader aan. Weldra waren ze op de kale plaats van de strijd gekomen. En als Milon daar het lijk van de reus zag liggen, riep hij in vertwijfeling uit: 'Verslapen heb ik zege en eer en eeuwig zal ik daarover treuren!' en hij maakte zich op om terug te keren naar Aken. Maar ook de 5 andere paladijnen waren voor en na op het lijk van de Moor gestoten en elk had een deel meegenomen. De een het hoofd, de ander het harnas, een derde de speer etc. En zij trokken ten hove en legden hun buit op de treden van de troon. Daar naderde ook Milon met gebogen hoofd en achter hem zijn zoon. Toen zij bij Karel's slot gekomen waren, nam Roland de parel en plaatste ze in vaders' schild en alle hovelingen jubelden bij

zijn nadering. 'Heil, Milon van Anglant, hij heeft de reus geveld en hem de parel ontnomen!'

De vader keek ter zijde en toen hij het stralend kleinood zag vroeg hij: 'Zeg op Roland, van wien hebt ge dat?' En smeekend sloeg de jongen de ogen op en zei: 'Och, vader, wees niet bos! Onder uw slaap heb ik den Moorenreus geveld.' Van ontroering wist Milon niets meer ter zeggen en hij drukte zijn zoon aan het hart.

Heden ten dage is de kampplaats nog kaal en geen boom wil er groeien. Alleen bloedrode struikheide bedekt de grond. Nog heet zij de Moorhei. En ook de bron borrelt er nog steeds tegenover de molen van Sint-Jans-Geleen, maar sinds lang is men haar naam vergeten. Zij heet de Rolandsbron.

De ingangspoort naar Nederlands mijngebied in het schoone Limburg, Sittard / H. Delhougne (red.) met een bijdrage van J.S. Kentgens. Gemeente Sittard (1925)

De Moorhei(de) is het gebied van en rond het vroegere Retraitehuis. Moor- betekent hier 'moeras. Die 'heide' lag blijkbaar niet in maar bij dat moeras. Wellicht is men pas van -hei(de) gaan spreken nadat de aldaar staande beukenbomen gekapt waren.

1.

Het najaar was ingevallen. De herfsttijloos kleurde paars. Verveeld keek Dolf Daniëls vanuit zijn werkkamer over de Stammender Lange Weide naar het Stammenderbos. Hij woonde in villa Kruisdonk. Waar het Hoogbeeksken een grote bocht maakt om in de Geleenbeek uit te monden vinden we op een terrasrest langs dezelfde Geleenbeek de villa Kruisdonk met een woonoppervlak van 313 m². Een L-vormig gebouw met pannendak naar beneden toe uitlopend tot de eerste etage, zodat er aan beide zijden een grote driehoek ontstaat. Hiertussen een grote oprijzende gemetselde schoorsteen geflankeerd door twee dakramen. Uitbouw aan de zuidzijde met zwarte markiezen. Deze prachtige ruime half vrijstaande villa bevindt zich in een uitstekende staat volledig omringd door een prachtige tuin met terras. Op de begane grond vinden we een royale hal met houten en zwart/wit betegelde stenen vloer, zeer ruime woonkamer met houten vloer en open haard en eetkamer gedeelte voorzien van een tegelvloer. Op de 1e etage vinden we een overloop en 6 slaapkamers met parketvloer. De buitenruimte bestaat uit een zeer ruime tuin met daarin een mooi overdekt terras met een prachtig uitzicht. Boven de eerste verdieping afgewerkt met

gecarbolineumd hout. Waar de pannendaken doorlopen tot bijna beneden zitten dakramen. Verder grote ramen op de beneden verdieping. Grote tuin eromheen met weelderige begroeiing zodat het gebouw zich aan het zicht onttrekt. Villa Kruisdonk stamt uit 1935. Een donk is altijd een heuvel die zich duidelijk aftekent tegenover een lager gelegen gebied, en bij alle typen heel vaak een bewoonde plek. Hier woonde Dolf Daniëls. Het ernaast gelegen pand waar de werkkamer van Dolf is gevestigd stamt uit 1965 en is aanmerkelijk kleiner en uit donkergroene horizontale planken opgetrokken uit een fundering van leisteen. Het geheel deed wat Scandinavisch aan.

2.

Het was zijn bos. Het bos dat hij had leren kennen. Nu de sluiers tussen deze en gene wereld kleiner werden was het maar al te duidelijk. Het was een magisch bos met de naam Borgerwoud, de mystieke equivalent van het Stammenderbos, genoemd naar het nabijgelegen Terborgh. Dit Terborgh werd als volgt omschreven: In het schilderachtige Geleendal te Schinnen ligt te midden van de Kasteelder weidens de ruïne van de burcht Terborgh ook wel *Huis Schinnen* of het *Bovenste Huis* genoemd. De oorspronkelijke burcht

van kasteel Terborgh was een woontoren gelegen op de 'Motte' (verhoogd eiland) achter het huidige gebouwencomplex. Deze hoedanigheid, wordt al vermeld in 1285 in de huwelijksvoorwaarden van *Hendrik van Scinne en Ouderadis*, als *Castrum Nostrum Schinna*. In de 16e eeuw werd de woontoren verlaten.

Het huidige Terborgh is in feite een uit bakstenen opgetrokken vrij grote carréboerderij waarin in het stalgedeelte als 'Gasterij Kasteel Terborgh' wordt uitgebaat en de rest als woonhuis in gebruik is. Dit alles in de trant van de Franse regency-stijl dat wil zeggen grote ramen opgedeeld in kleine ruitjes in een hardstenenomlijsting. Opmerkelijk is de kapel uit 1613 met hoekblokken van mergel.

Kasteel Terborgh was tevens schepenbank en gevangenis, in roerige tijden. Rond de 18e eeuw werd in de gevangenis van de burchthoeve leden van de zogenaamde 'bokkenrijders' ingesloten. De burchtkerker van de bokkenrijders zijn nog steeds te zien door het, inmiddels geblokkeerde, trapje rechts naar beneden te nemen als men door de poort gaat. In de buurt liggen de toponiemen Kasteelder weidens en de Kasteel Gewanden.

3.

Dolf, tenger gebouwd, met bril en een stoppelbaardje, studentikoos, soms verstrooid als een professor, bergschoenen en ribfluwelen broek geaccentueerd met een eenvoudig hemd, ging op weg naar zijn bos. Hij liep de oprijlaan af en draaide bij de verharde weg gekomen naar links de Oliemolenweg op. Deze Oliemolen was onherkenbaar verbouwd waarvan alleen in het metselwerk van de kant van de Geleenbeek te zien was waar de as van het molenrad naar binnen was gegaan. Precies waar een hardstenen molengat was opgevuld met baksteen. De rest van deze muur bestond uit mergelsteen. Hij liep verder en dacht aan het zogenaamde Stammenderbos. Het Stammenderbos is een bosgebied in de gemeente Schinnen in de Nederlandse provincie Limburg. Het ligt ten noordoosten van Spaubeek, ten zuidoosten van Sweikhuizen en maakt deel uit van het natuurgebied het Geleenbeekdal dat beschermd wordt door de Vereniging Natuurmonumenten en is onderdeel van het Europese Natura 2000-project. Het bos is een hellingbos en ligt op de noordelijke helling van het Geleenbeekdal en de zuidwestelijke helling van het Stammenderveld, een terras van Plateau van Doenrade. Aan de voet van het hellingbos stroomt

de Geleenbeek, met aldaar de Olie-watermolen bij buurtschap Oude Kerk en de Sint Jansmolen. Op het plateau staat aan de noordoostzijde de hoeve Stammenhof, waarnaar het bos is vernoemd. Of was het juist andersom? Uit de context van de oorkonde uit 1280 blijkt dat de vroegst bekende vermelding van het toponiem Sweikhuisen op de huidige Stammenhof sloeg. Deze ligt aan de rand van een steile berg. Er werd een zogenaamde 'Schwaighof' genoemd. Later breidde de naam van dit complex zich ook uit tot het gehucht, dat op de westelijke flank van de berg ontstond. Op een niet nader te bepalen tijdstip heeft die hoeve de nieuwe naam Stammenhof gekregen, die blijkbaar aan het nabij gelegen Stammenbos werd ontleend. Boven op de berg ligt aan de rand van het Stammenderbos de indrukwekkende hoeve Stammenhof (het huis met het rode dak) ligt, een middeleeuwse boerenhoeve die in 1696 afbrandde en weer werd opgebouwd. De hoeve aan de Stammen is nog steeds in functie (akkerbouw). De huidige hoeve stamt, volgens de muurankers aan de zuidoostzijde, uit 1864. De grote graanschuur is echter uit 1772, terwijl het woonhuis uit 1911 stamt. Er zijn nog enkele oudere onderdelen, zoals een 17e eeuwse kelder en enkele lage poortjes die uitkomen op de binnenplaats. Er is sprake van een aagte. Het woonhuis kent een

bloktandversiering. Frappant is dat de grote graanschuur van de Biesenhof ook uit 1772 stamt. De verklaring hiervoor is dat het de landbouw omstreeks 1770 voor de wind ging. De graanopbrengsten waren groot en leverden voldoende financiële armslag om de veelal lemen graanschuren te vervangen door grotere gemetselde schuren. De Stammenhof is een Provinciaal Monument. Een typische Limburgse boerderij in een gesloten carré-vorm (van het typisch Limburgse, gesloten type - zie Etzenrade). Hierdoor was zo'n hoeve een verdedigbare vesting tegen roverbendes zoals de Bokkenrijders. Ten tijde van deze bendes woonde er op deze zelfde Stammenhof een schepen van Schinnen. In de buurt liggen de toponiemen de Stammender boomgaard, de Stammender gewande en de Moulj (veldbrandoven).

4.

Hij kwam bij de bocht in de weg, daar waar de Oliemolenweg overging in Heisterbrug. Hier had hij jaren geleden de fabelachtige eer gekregen om opgenomen te worden in het Borgerwoud. Het had hem sindsdien niet meer losgelaten. Hij bleef met het bos bezig. Het Borgerwoud was veel groter dan het Stammenderbos, dat bestond uit Aan den

Beukeboom, de Moorheide, het eigenlijke Stammenbos en het Sluntje. In het Borgerwoud kon je verdwalen. Hij was er wel eens in geweest maar niet al te ver. Het leek hem allemaal te eng. Mensen kwamen langs en liepen met honden het laantje af, zoals Dolf het noemde. Schijnbaar door niets gehinderd. Maar er waren nog andere wouden zoals deze had Dolf weten op te speuren in de archieven. Je had het Haverterwoud en de Echterbosch, er was de Westerholz bij Tüddern en kort in de buurt lag de Hondskerk. Hij draaide zich om en liep het bos in. Over de 'Keukelaer van Hommert', over de 'Pikeursplaats' in het Stammenderbos en de 'Doodsbode van Sweykhuisen'. De Pikeursplaats was eigenlijk het oostenlijke uiteinde van de Moorheide. De naam zou ontleend zijn aan een duel tussen twee pikeuren dat wil zeggen krijgslieden met lange pieken die namens de heren van Sint-Jansgeleen en Terborgh het sinds vele jaren betwiste eigendom van dat stukje grond beslechtten. Keek in de brievenbus en zag dat er post gekomen was. Hij ging naar zijn werkkamer en maakte en dik pakket open. Er zaten verschillende getypte bladzijden in. Hij vroeg zich af wat hij ermee aan moest. Het verhaal ging als volgt:

5.

Zo nam Hij na de maaltijd ook de kelk, sprak opnieuw de dankzegging uit, en gaf hem aan Zijn leerlingen.

Het op deze manier heffen van de kelk, begeleid met de woorden: Ziehier het bloed van Christus, is een ritueel dat pas tijdens de 13de eeuw aan de misviering werd toegevoegd, bromde Coutinho naast Rolien. De kelk blikkerde en fonkelde.

‘Het is de Heilige kelk’, zei Rolien vol ontzag.

‘Klets niet’, zei Coutinho, ‘het is gewoon een miskelk.’

De priester dronk de miswijn uit de kelk en zette hem weg.

‘Wat jammer dat hij nou verdwenen is’, zei Rolien.

‘Volgende keer beter’, zei Coutinho.

De Heilige mis ging uit en de mensen verspreidden zich voor de Amelbergakerk of beter gezegd de Amelberga-basiliek op het plein. De Amelbergakerk was een uit breuksteen en maaskeien opgetrokken kerk gepleisterd met nep mergelversieringen. Die moesten verhullen hoe de kerk er werkelijk uitzag.

Majestueus keek de Amelbergakerk neer op de gelovigen. In de verte vloog een leeuwerik.

Althans alles wat er nog oorspronkelijk was na de ingrijpende verbouwing van de architecten Pièrre

Cuypers en Lambert van Fisenne was de buitenkant van de kerk, grondig gerestaureerd onder leiding van pastoor Hillen. Alleen het achterste gedeelte is nog historisch en daar gingen Coutinho en Rolien ook naartoe.

‘Ik vind het wel eng’, zei Rolien tegen Coutinho.

Ze gingen naar de crypte.

‘Ik hoop dat we geen lijken tegenkomen’, zei Rolien.

‘Klets niet’, zei Coutinho voor de tweede keer.

Aan weerskanten van het priesterkoor, op de donkerste plaatsen in de kerk, ontwaart men twee duistere holen, twee sombere ingangen, door zware eikenhouten deuren afgesloten. Men licht een knarsende klink en gaat voorzichtig tastend, drie ongemakkelijke traptreden af. Dit is de vermaarde crypte van Susteren.

Ze is terecht ‘vermaard’, want het is in onze streken de enige bestaande halfbovengrondse crypte, een zogenaamde pseudocrypte, die buiten de muren van de kerk, dus niet onder het priesterkoor gebouwd is, zoals bijv. Rolduc, Maastricht, Thorn en elders. Het feit dat de crypte van Susteren niet onder het altaar ligt, maar buiten tegen de kerk is gebouwd en dat het oorspronkelijke bouwplan een zuivere kruiskerk was, waarvan het priesterkoor aan de oostzijde, niet in een ronde apsis, maar in een rechte muur

eindigde. Apsis en crypte zijn beide naderhand aangebouwd. Men weet dat er omstreeks het jaar 1050, dus ongeveer 150 jaar na de bouw van de kerk, een grote restauratie heeft plaats gehad en dat toen o.m. op het priesterkoor de beide fraaie kolommetjes geplaatst zijn die wij nu nog kunnen bewonderen.

Als men deze lage crypte binnentreedt, krijgt men het gevoel dat men plotseling van de wereld wordt afgesloten. De diepe stilte, de geheimzinnige duisternis, de eigenaardige kilte die crypten bijna altijd met zich meebrengen, maken op de bezoeker een beklemmende indruk. Bij het binnentreden valt het dadelijk op dat deze crypte ongebruikelijke afmetingen heeft. Ze is 4,5 meter lang of diep, 10,6 meter breed en 2,4 meter hoog. Rustend op een vierkant stenen voetstuk, staan in het midden 4 zware vierkante kolommen die de crypte in 8 vlakken verdelen met op de grond mozaïek tegeltjes.

In deze zeer duistere, geheimzinnige holte staat een stenen doodskist met deksel, een sarcofaag. Ze is ledig. Deze sarcofaag, loopt naar het voeteind smaller uit en is aan de bovenkant vanaf het voeteind oplopend. Ze is uit gele Lotharingse zandsteen gekapt en in het midden gebroken. Er staan geen tekens, monogrammen of iets van dien aard op afgebeeld. Deze sarcofaag werd tijdens de

restauratie in 1890 onder de vloer van de vliering gevonden en daarna in de confessio opgesteld. Een confessio is een grafruimte van een martelaar onder het altaar in oude kerken.

Waartoe diende dit nisgraf? Wie is hier begraven geweest? Men zegt steeds dat het de sarcofaag moet zijn van koning Swentibold. Zeker is dat hij nooit in de crypte begraven is geweest, want toen Swentibold in 900 stierf, bestond de crypte niet. Maar wie was dan wel in deze geheimzinnige graftombe bijgezet vóórdát die lege sarcofaag daar geplaatst werd? Alleen een zeer voornaam persoon kan op zo'n buitengewone plaats bijgezet zijn geweest. Misschien de Heilige Amelberga?

De draad van Ariadne ging verder. 'Ik krijg er rillingen van', zei Rolien tegen Coutinho. 'Zullen we weggaan?'

'Nog even de drie altaren bekijken', zei Coutinho. Nu ik hier toch ben. Er was een altaar gewijd aan de Heilige Gregorius, een altaar gewijd aan de Heilige Willibrordus en een hoofdaltaar gewijd aan de Heilige Catharina.

'Jij je zin', zei Coutinho uiteindelijk.

Ze gingen naar buiten. De zon scheen fel op het plein voor de Amelbergakerk. In de bestrating waren de restanten van de kruisgang van het vroegere klooster te zien. Met in het midden een

waterput. Ik heb zin om iets te drinken, zei Rolien. Om die nare herinneringen van die crypte van me af te gooien.

‘Wat een naargeestig gebouw. We gaan naar het museum’, zei Coutinho.

‘Waar is dat museum?’, vroeg Rolien.

‘Aan de andere kant van het plein’, zei Coutinho, ‘in ‘t Stifke’.

De suppoost wachtte ons al op. Het plein was al bijna leeg van mensen en Coutinho moest denken aan de klok. De veertiende-eeuwse bronzen kerkklok van Susteren is op een vrijdagmiddag op klaarlichte dag van zijn sokkel op het Salvatorplein in Susteren ontvreemd. De diefstal van de loodzware klok, die twaalf jaar geleden met een hijskraan op de sokkel is geplaatst, is vrijdagmiddag ontdekt. Het kerkbestuur heeft aangifte van de diefstal gedaan, zo heeft pastoor Hans Kuijers laten weten.

Deze klok was voor Susteren een ontmoetingspunt, maar ze heeft bovendien ook een grote historische waarde. De klok is in 1306 gegoten door de Duitse Sitterd en daarna in de toren van de kerk, inmiddels sinds september vorig jaar een basiliek, gehangen.

In de Tweede Wereldoorlog is de kerkklok door de bezetters van de toren naar beneden gegooid om mee te nemen, maar daar sindsdien altijd blijven

liggen. Omdat de klok door die val gebroken is, kon die niet meer als kerkklok worden gebruikt.

Coutinho en Rolien gingen de trap van het museum af keken nog eens om en dachten dat ze er al waren, maar ze moesten eerst door een dikke kruisdeur heen en er moesten drie alarmsystemen afgezet worden. Ze kregen een video te zien, waarin werd verteld hoe alles tot stand was gekomen en hoe het Stift weer was verdwenen uit het Susterse. Ze werden rondgeleid door de suppoost en keken hun ogen uit.

Het in 1174 door abdis Imago van Loon geschonken evangeliarium maakt onderdeel uit van het oudst bekende relieken-inventaris van Susteren. De kerk bezat toen 17 reliekhouders, die deels van goud en zilver waren. Genoemd worden onder meer een houder voor een H. Kruisrelik, de drinkbeker van Amelberga (*ciphus beate amelbergis*), de gordel van Gregorius en de tuniek van Alberik. De eerste vermelding van de verering van Amelberga dateert, zoals al genoemd, uit 1147. In dat jaar maakt een drinkbeker van Amelberga deel uit van een reliekeninventaris van het klooster. In 1383 is er in de stiftskerk een Amelberga-altaar. Reliekeninventarissen van 6 en 13 november 1668 vermelden naast de drinkbeker een deel van haar schedel, gehuld in gekleurde zijde. Een achttiende-

eeuwse inventaris noemt verder een grote zilveren bokaal met een vergulde kom, waar lijders aan keelpijn bier uit konden drinken. Op 24 november van dat jaar werden de relieken, met het oog op dreigend oorlogsgevaar, naar het Roermondse kruisherenklooster overgebracht.

‘Waar is de drinkbeker van Amelberga?’, zei Coutinho plots.

‘Die is er niet meer’, zei de suppoost. De 18e-eeuwse ongedateerde inventarislijst vermeldt echter verder een grote zilveren bokaal met een vergulde kom. Deze bokaal zou Amelberga hebben toebehoord. De beker speelde een belangrijke rol in het volksgeloof, omdat het drinken eruit koorts en ziekte zou genezen. Van deze beker is bekend, dat het gebruikt werd om lijders aan keelziekten uit deze beker te laten drinken. Op hoogtijdagen (en op verzoek) kon men in de kerk uit de beker drinken. Sinds het herstel van de kerksschat in de 19e eeuw wordt de beker in processies meegevoerd.

Deze bokaal of beker van de Heilige Amelberga is nog lang in Susteren bewaard gebleven. In het begin van de vorige eeuw was hij nog in Susteren aanwezig. Tot omstreeks 1900 is deze drinkbeker in het bezit van één van de drie schutterijen geweest (Sint Nicolaas, Sint Petrus en Paulus en

Sint Sebastianus), waarbij de schutters er bier uit dronken. Sedertdien is de beker spoorloos. Het is zeer te betreuren dat men een relikwie van de Heilige Amelberga daarvoor gebruikte en dat deze nu verdwenen is. 'En hij is nooit meer gevonden?', vroeg Coutinho aan de suppoost. 'Hij is ergens bij de schutterijen', zei de suppoost en daarvoor was de zaak voor hem afgedaan.

Toen ze de trap op gingen scheen de zon zo fel in hun gezicht, dat ze knipperden met hun ogen.

Toen ze weer aan het zonlicht gewend waren zeiden ze tegelijkertijd: 'die bokaal moeten we zoeken.'

En daarmee was de zoektocht of queeste geboren. Ze gingen meteen opzoek naar de voorzitters van de schutterijen. Erg ver kwamen ze niet. Het enige wat boven kwam drijven was dat de bokaal vermoedelijk aan de parochie Millen was verkocht. Een dorpje in de buurt van Susteren, gelegen in de Selfkant dus in Duitsland.

Ze gingen naar Millen en troffen het zaalkerkje aan. Deze kerk van Millen is van buiten een allegaartje van bouwmaterialen. De achterzijde bestaat bijna in z'n geheel uit maaskeien wat duidt op een hoge ouderdom van de kerk. Aan de voorzijde is er gebruik gemaakt van breuksteen en baksteen. De apsis uit 1860 is opgetrokken uit

mergel. Samengevat is het een uit de kluiten gewassen zaalkerk.

Van binnen valt meteen het stukwerk uit 1637 boven het altaar en het priesterkoor op. De details zijn wit met afgezet met bladgoud er tussenin is een lichte blauwe kleur aangebracht. In de apsis wordt dit herhaald.

Saillant detail is wel dat alle pronk en praal boven het altaar is te zien terwijl verder in de kerk niets noemenswaardigs te zien valt. Hoog boven het altaar zijn twee adellijke wapenschilden van vroegere heersers en/of bewoners van het dorpje plus de symbolen van Maria en Anna aangebracht, zodat het aantal op vier kwam. In de vloer zijn ook de vier evangelisten of de vier elementen terug te vinden als mozaïek in de vorm van: Johannes als adelaar, Lucas als stier, Marcus als leeuw en Mattheüs als engel. Erg uit de toon vormt de achtpuntige ster als mozaïek die uit een kathedraal in Brussel schijnt te komen. Al met al is de binnenkant mooier dan de buitenkant doet voorkomen.

Langzaam ging de karmijnrode zon onder aan de westelijke hemel. Het begon al koud te worden voor de tijd van het jaar. De suppoost ging naar de schutterij Petrus en Paulus. 'Er zijn vandaag twee

mensen bij me geweest', zei hij tegen de voorzitter, 'die vroegen naar de drinkbeker van Amelberga.'

'Die is toch allang verkocht aan de parochie Millen', zei de voorzitter.

'Ik vertrouw het hele zaakje niet', zei de suppoost.

'Ze waren mij te nieuwsgierig en die fabel van dat verkocht hebben aan Millen, daar geloof ik niets van. Dat ding is nog steeds in jullie bezit. Jullie willen het alleen niet toegeven.'

'Misschien iets voor een detectieve om daarop gezet te worden', zei de voorzitter.

De anderen waren zwijgzaam. Over de bokaal werd niet gepraat in het Susterse. Dat lag te gevoelig.

'Hoe wil je deze dan terugvinden?', zei de suppoost. 'Ze hebben een aantal gerichte vragen gesteld en zijn weer weggegaan. Wedden dat ze naar Millen gaan, zei de voorzitter. We moeten gewoon naar Millen gaan en daar afwachten. Dan komen ze vanzelf.'

'Maar die bokaal', zei de suppoost, 'hoe zit dat nou?'

'Hij is kwijt geraakt zei de voorzitter. Hij is echt weg. We weten bij goed niet waar hij is gebleven. Maar hij is verdwenen, allang weg en misschien kunnen onze speurders ons naar de bokaal brengen. Ik ga even bellen met onze privé detective.'

De detective kwam zag er wel brood in en stelde enkele vragen.

‘Ik vind dit wel een interessante uitdaging’, ging hij verder. ‘Het is weer eens wat anders dan vreemdgaande echtgenotes. Maar hoe moet ik me dat ding voorstellen?’ Een vrij grote zilveren kom van binnen verguld, als dat er nog inzit. En verder gewoon een beker. Hij is al heel oud, zei de suppoost. We kunnen hem dateren rond het jaar 900. Dat is dus zo’n dikke 1100 jaar geleden, zei de detective. Het ding is van onschatbare waarde en het ontbreekt nog in onze collectie, zei de suppoost. Welke collectie?, zei de detective. De collectie van relieken van Amelberga. Kom maar mee dan laat ik je ze zien.

De nacht was pas begonnen. Zoekend en tastend vonden ze een weg over het plein. Ze wensten zich dat ze jassen hadden aangetrokken. In het zuidwesten stond Venus helder aan de lucht.

‘Zo’, zei de suppoost kort. ‘Heb je nu genoeg gezien?’

Relieken waren zeer belangrijk in de middeleeuwen en er ontstond een levendige handel in. Elke kerk wilde graag zoveel mogelijk de zo belangrijke relieken hebben.

‘Een vreemde wereld’, mompelde de detective. ‘Ik ga wel eens met lijken om maar om een schedel of een botsplinter te bewaren dat lijkt me luguber.’

‘Laten we aan de slag gaan’, zei hij tegen de suppoost.

‘Je moet ervan uitgaan’, zei de suppoost, ‘dat de bokaal nog steeds in bezit is van de schutterijen.’

‘Maar ze zeggen van niet’, zei de detective.

‘Ze zeggen zoveel’, zei de suppoost.

‘Het is echt een wespennest waar ik me in steek’, zei de detective, ‘en ik houd van wespennesten.’

‘Kom’, zei de suppoost, ‘de schatkamer uit. Ik moet alles goed vergrendelen. Met wel drie alarmsystemen en een grote kluisdeur met combinatieslot.’

‘Die krijg je nooit open’, zei de detective. ‘Met geen mogelijkheid.’

Maastricht, september 900

De draad van Ariadne ging terug in de tijd. Elia leefde in het claustrum Mosa Trajectum. Ze was een jonge vrouw aan het worden. Ze behoorde tot de *familia Sancti Lamberti*, van de Onze-Lieve-Vrouwekerk; de familie, het volk van Sint Lambertus, later Bisschopsmannen of Luikenaren genoemd. Bij de Servaaskerk met de koninklijke palts hoorde de *familia Sancti Servatii*, de familie,